

Geografia

PROGRAM NAUCZANIA

ZIEMIA *i* LUDZIE

pod redakcją
Grażyny Wnuk

szkoła ponadgimnazjalna

z a k r e s
p o d s t a w o w y

© Copyright by SOP Oświatowiec Toruń 2012

Program nauczania geografii *Ziemia i ludzie* dla szkoły ponadgimnazjalnej – zakres podstawowy

1. Założenia programu

Opracowany program *Ziemia i ludzie* jest przeznaczony dla ucznia szkoły ponadgimnazjalnej, uczącego się geografii w zakresie podstawowym. Zgodnie z wymaganiami nowej podstawy programowej może być wdrażany począwszy od roku szkolnego 2012/2013. Jego realizacja jest przewidziana na 30 godzin dydaktycznych.

Program nauczania jest zgodny z:

1. Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dziennik Ustaw Nr 4, poz. 17 z dnia 15 stycznia 2009 r.);
2. Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 stycznia 2012 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, Zał. nr 7: Ramowy plan nauczania dla liceum ogólnokształcącego;
3. Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 730 z dnia 8 czerwca 2009 r.).

Na strukturę programu składają się:

- zadania edukacyjne szkoły i nauczyciela,
- szczegółowe cele, treści kształcenia i wychowania oraz opis założonych osiągnięć ucznia,
- sposoby osiągania celów kształcenia,
- propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia,
- literatura.

Realizacja programu umożliwi indywidualizację pracy z uczniem.

Wdrożenie programu pozwoli uczniowi na poznanie oraz ocenę zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych, politycznych i kulturowych zachodzących na świecie i w jego poszczególnych regionach. Globalne widzenie świata umożliwi odniesienie działalności człowieka do idei zrównoważonego rozwoju. Uzmysłowi uczniom związki zachodzące między rozwojem globalnym a rozwojem regionów i życiem każdego człowieka. Uświadomi, że Ziemia, na której żyjemy jest naszą wspólną własnością i wszystkim powinno zależeć, aby każdy jej mieszkaniec żył w przyjaznym środowisku przyrodniczym, gospodarczym i społecznym.

2. Zadania szkoły i nauczyciela

Prawidłowa realizacja procesu dydaktycznego umożliwiająca osiągnięcie celów ogólnych zawartych w Podstawie programowej geografii wymaga spełniania określonych warunków przez szkołę i nauczyciela geografii.

Do głównych **zadań szkoły** należą:

- prawidłowa organizacja procesu dydaktycznego, w tym przydział na geografję w zakresie podstawowym 30 godzin dydaktycznych, określonych w ramowym planie nauczania,
- zapewnienie uczniom dostępu do różnorodnych źródeł informacji geograficznej ze szczególnym uwzględnieniem atlasów i roczników statystycznych,
- wyposażenie pracowni geograficznej w środki dydaktyczne, np. biblioteczkę geograficzną (słowniki, encyklopedie i czasopisma geograficzne), zestawy foliogramów, zestawy filmów na kasetach video lub płytach DVD, komputerowe programy edukacyjne, rzutnik multimedialny, Internet,
- umożliwienie uczniom kształcenia na zajęciach dydaktycznych organizowanych poza szkołą, np. na zajęciach terenowych, w muzeach, na uczelniach.

Do **zadań nauczyciela geografii** należą:

- zapoznanie się i przeanalizowanie obowiązującej **Podstawy programowej geografii** dla szkoły ponadgimnazjalnej i gimnazjum,
- zdiagnozowanie osiągnięć szkolnych ucznia „na wejściu” do szkoły ponadgimnazjalnej,
- zaplanowanie procesu dydaktycznego, zmierzającego do realizacji celów poznawczych, kształcących i wychowawczych wyznaczonych przez Podstawę programową,
- zapewnianie uczniom dostępu do aktualnych źródeł informacji geograficznej,
- rozwijanie zainteresowań ucznia problemami współczesnego świata i jego regionów,
- wykazywanie możliwości praktycznego zastosowania wiedzy i umiejętności geograficznych,
- sprawna i efektywna organizacja pracy na lekcji z zastosowaniem różnych metod i technik pracy oraz odpowiednich środków dydaktycznych,
- systematyczne i rzetelne ocenianie osiągnięć szkolnych ucznia,
- indywidualizacja pracy z uczniem,
- dostarczenie uczniowi argumentów do uczenia się geografii w zakresie rozszerzonym.

Wypełnienie przez szkołę i nauczyciela postawionych im zadań umożliwi uczniowi nabycie wiedzy i umiejętności określonych przez Podstawę programową i dostosowanie kształcenia do możliwości i zainteresowań zarówno zespołu klasowego, jak i każdego z uczniów.

3. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania, treści i osiągnięcia ucznia

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
I. PRZEMIANY POLITYCZNE I DEMOGRAFICZNE NA ŚWIECIE			
1. Globalizacja we współczesnym świecie			
2.14	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumienie procesów związanych z globalizacją ▪ wyjaśnianie przyczyn globalizacji ▪ wykazywanie skutków globalizacji dla rozwoju poszczególnych regionów świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny i skutki globalizacji ▪ wpływ globalizacji na rozwój regionów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>globalizacja, globalista, antyglobalista, alterglobalista</i> ▪ przedstawia różne aspekty globalizacji ▪ wyjaśnia przyczyny globalizacji ▪ omawia pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji dla życia ludzi ▪ ocenia skutki procesów globalizacji dla wybranych regionów świata
2. Zmiany na mapie politycznej świata			
2.15	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazywanie i wyjaśnianie przyczyn współczesnych zmian na mapie politycznej świata ▪ rozumienie dążeń narodu do utworzenia własnego niepodległego państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mapa polityczna świata do czasu wielkich odkryć geograficznych ▪ zmiany na mapie politycznej świata do II wojny światowej ▪ mapa polityczna świata po II wojnie światowej ▪ aktualne zmiany na mapie politycznej świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>państwo, kolonializm, dekolonizacja, neokolonializm, terytorium autonomiczne, nacjonalizm</i> ▪ zna aktualny podział polityczny świata ▪ na wybranych przykładach wyjaśnia przyczyny i skutki zmian na mapie politycznej świata po II wojnie światowej (dekolonizacja Afryki i Azji, nowe państwa w Europie po 1990, Sudan) ▪ dostrzega związki między lokalizacją ważniejszych obszarów napięć i konfliktów zbrojnych a zmianami na mapie politycznej
3. Rozmieszczenie ludności na świecie			
1.1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumienie przyczyn i formułowanie prawidłowości rozmieszczenia ludności świata ▪ wskazywanie na mapie świata obszarów o zróżnicowanej gęstości zaludnienia oraz regionów koncentracji ludności ▪ poznanie sposobów przełamywania barier osadniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności ▪ obszary koncentracji ludności i regiony słabo zaludnione ▪ bariery i atrakcje osadnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>gęstość zaludnienia, bariery i atrakcje osadnicze, ekuмена, anekumena, subekumena</i> ▪ wyjaśnia przyczyny i formułuje prawidłowości rozmieszczenia ludności na świecie ▪ wskazuje na mapie obszary o dużej i małej gęstości zaludnienia

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓLWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
cd. 1.1	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie związków między rozmieszczeniem ludności Polski a uwarunkowaniami przyrodniczymi i gospodarczymi 		<ul style="list-style-type: none"> dostrzega zależność między obszarami atrakcyjnymi osadniczo a koncentracją ludności objaśnia sposoby przełamywania barier osadniczych
1.2	<p>4. Współczesne przemiany demograficzne</p> <ul style="list-style-type: none"> poznanie faz przejścia demograficznego i epidemiologicznego dostrzeganie związków zachodzących między stopniem rozwoju gospodarczego a przeciętnym czasem trwania życia i fazami rozwoju demograficznego oraz epidemiologicznego wykorzystanie wykresów i danych statystycznych dotyczących przyrostu naturalnego, długości czasu trwania życia, przebiegu faz rozwoju demograficznego i epidemiologicznego propagowanie zdrowego stylu życia 	<ul style="list-style-type: none"> czynniki warunkujące zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego choroby cywilizacyjne XXI wieku 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: przyrost naturalny, faza przejścia demograficznego i epidemiologicznego wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie charakteryzuje poszczególne fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego oraz wskazuje obszary ich występowania wymienia czynniki wpływające na przeciętny czas trwania życia wyjaśnia związki zachodzące między poziomem rozwoju gospodarczego a fazami przejścia demograficznego i epidemiologicznego wymienia współczesne choroby cywilizacyjne i przedstawia sposoby ich zapobiegania odczytuje i interpretuje wykresy i dane statystyczne dotyczące przyrostu naturalnego, przeciętnego czasu trwania życia i przebiegu faz rozwoju społeczeństw
1.3	<p>5. Kierunki i przyczyny migracji</p> <ul style="list-style-type: none"> klasyfikowanie migracji wyjaśnianie przyczyn migracji ocenianie skutków migracji w krajach emigracyjnych i imigracyjnych wykorzystanie map, wykresów, danych statystycznych dotyczących ruchów migracyjnych i salda migracji kształtowanie postaw tolerancji wobec innych 	<ul style="list-style-type: none"> podział migracji przyczyny migracji wewnętrznych i zewnętrznych pozytywne i negatywne skutki migracji w krajach emigracyjnych i imigracyjnych współczesne kierunki migracji zagranicznych Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>migracja, emigracja, imigracja, reemigracja, saldo migracji, uchodźca</i> przedstawia podział migracji według różnych kryteriów wymienia główne przyczyny migracji rozumie różnice między krajem emigracyjnym i imigracyjnym

cd. 1.3	narodowości oraz pielęgnowanie własnej tożsamości	—	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia (omawia) czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych krajów dla imigrantów ▪ analizuje i ocenia pozytywne i negatywne skutki migracji w krajach emigracyjnych i imigracyjnych ▪ analizuje i interpretuje mapy, wykresy i dane statystyczne dotyczące migracji ▪ przedstawia współczesne kierunki zewnętrznych i wewnętrznych migracji Polaków
1.4 1.5	<p>6. Zróżnicowanie urbanizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnianie przyczyn zróżnicowania wskaźnika urbanizacji na świecie ▪ lokalizowanie na mapie największych miast świata ▪ przedstawienie pozytywnych i negatywnych skutków urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w zależności od rozwoju gospodarczego państwa ▪ fazy urbanizacji i procesy zachodzące na każdym etapie urbanizacji ▪ największe miasta świata ▪ pozytywne i negatywne skutki urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>urbanizacja, urbanizacja pozorna, miasto, slums, favela, suburbia, kryzys śródmieścia</i> ▪ wyjaśnia zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji na świecie ▪ wymienia i wskazuje na mapie największe miasta świata ▪ wyjaśnia na przykładach pozytywne i negatywne skutki urbanizacji w krajach o zróżnicowanym poziomie rozwoju gospodarczego
1.4 1.5	<p>7. Rozwój światowych metropolii i jego skutki</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizowanie przyczyn tworzenia się różnych typów zespołów miejskich ▪ rozpoznawanie na schematach poszczególnych typów zespołów miejskich ▪ lokalizowanie na mapie świata różnych form przestrzennych miast ▪ dostrzeganie skutków nadmiernego rozwoju miasta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ warunki tworzenia się różnych zespołów miejskich ▪ przyczyny i skutki eksplozji miast w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>miasto, aglomeracja monocentryczna, aglomeracja policentryczna, megalopolis, metropolia</i> ▪ wyjaśnia przyczyny eksplozji urbanizacji w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo w drugiej połowie XX wieku, podaje odpowiednie przykłady ▪ wyjaśnia przyczyny kryzysu śródmieścia ▪ opisuje procesy tworzenia się suburbiów ▪ wskazuje na mapie przykłady różnych typów zespołów miejskich ▪ rozpoznaje na schematach poszczególne typy zespołów miejskich
1.6	<p>8. Wpływ kultury i tradycji na rozwój regionów</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poznanie wybranych kręgów kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kręgi kulturowe na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>kultura, krąg kulturowy, tradycja, cywilizacja</i>

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓLWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
cd. 1.6	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazywanie na mapie zasięgów kręgów kulturowych ▪ korzystanie z tekstów źródłowych dotyczących wydarzeń zachodzących w kręgach kulturowych ▪ kształtowanie postaw tolerancji w stosunku do odrębności kulturowej i tradycji mieszkańców różnych regionów ▪ wykazanie wpływu tradycji i kultury na życie mieszkańców regionów świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wpływ tradycji i kultury na życie mieszkańców wybranych regionów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje wybrane kręgi kulturowe ▪ wskazuje na mapie kręgi kulturowe ▪ korzysta z tekstów źródłowych charakteryzując wydarzenia zachodzące w kręgach kulturowych ▪ wykazuje postawę tolerancji w stosunku do odrębności kulturowej i tradycji mieszkańców różnych regionów ▪ wykazuje wpływ tradycji i kultury na życie mieszkańców wybranych regionów
II. ZRÓŻNICOWANIE GOSPODARCZE ŚWIATA			
2.1	9. Dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumienie podziału na kraje bogatej Północy i biednego Południa ▪ wyjaśnianie przyczyn dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych regionów świata ▪ rozumienie konsekwencji wynikających ze zróżnicowania jakości życia w różnych rejonach świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia ludności ▪ bogata Północ i biedne Południe ▪ dysproporcje regionalne w zróżnicowaniu stopnia rozwoju gospodarczego i jakości życia człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>PKB</i>, <i>PKB według parytetu siły nabywczej</i>, <i>wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)</i>, <i>wskaźnik ubóstwa (HPI)</i> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bogata Północ</i> i <i>biedne Południe</i> ▪ wskazuje na mapie wybrane państwa bogatej Północy i biednego Południa ▪ wyjaśnia przyczyny i skutki przestrzennego zróżnicowania rozwoju gospodarczego i społecznego regionów świata
2.2	10. Formy pomocy regionom dotkniętym kryzysem		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazywanie przyczyn kryzysów na świecie ▪ rozumienie potrzeby udzielania pomocy regionom dotkniętym kryzysem ▪ poznanie różnych form pomocy regionom dotkniętym kryzysem ▪ poznanie roli organizacji międzynarodowych w udzielaniu pomocy ▪ ocenianie skuteczności działań międzynarodowych w rejonach kryzysów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przykłady regionów dotkniętych kataklizmami, np. głodem, brakiem wody, konfliktami zbrojnymi ▪ formy pomocy regionom dotkniętym kryzysem ▪ rola organizacji międzynarodowych w udzielaniu pomocy regionom dotkniętym kryzysem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady regionów dotkniętych kataklizmami, głodem, brakiem wody, konfliktami zbrojnymi oraz wskazuje je na mapie ▪ proponuje różne formy udzielania pomocy regionom dotkniętym kryzysem, wyróżnia działania doraźne i długofalowe ▪ podaje przykłady organizacji rządowych i pozarządowych zajmujących się udzielaniem pomocy oraz przedstawia zakres ich działalności

cd. 1.6	<ul style="list-style-type: none"> propagowanie idei pomocy humanitarnej 	—	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skuteczność działań międzynarodowych w rejonach kryzysów
2.3	<p>11. Zróżnicowanie regionalne rolnictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> poznanie głównych obszarów upraw i chowu zwierząt na świecie wykazanie czynników wpływających na kształcenie się obszarów rolniczych świata zrozumienie wpływu sposobów gospodarowania w rolnictwie na wysokość zbiorów i plonów 	<ul style="list-style-type: none"> przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne czynniki wpływające na rozwój rolnictwa podział rolnictwa ze względu na przeznaczenie i wydajność cechy rolnictwa tradycyjnego, towarowego, intensywnego i ekstensywnego główne regiony rolnicze świata, ich cechy, struktura upraw i chowu zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>zbiory, plony, gospodarka intensywna, ekstensywna, tradycyjna, towarowa</i> wyjaśnia wpływ przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych czynników na rozwój rolnictwa dokonuje podziału typów gospodarki rolnej ze względu na różne kryteria omawia typy gospodarki rolnej: tradycyjny, towarowy, intensywny i ekstensywny charakteryzuje regiony rolnicze świata wykorzystując mapy upraw i chowu zwierząt określa typ rolnictwa na podstawie analizy danych statystycznych
2.4	<p>12. Zróżnicowanie wyżywienia ludności</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnianie przyczyn niedożywienia i głodu na świecie dostrzeganie różnic w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie dostrzeganie skutków niewłaściwego odżywiania się analizowanie i interpretowanie treści map tematycznych (<i>Wyżywienie ludności, Dostęp do wody pitnej, Pustynnienie obszarów suchych, Konflikty zbrojne na świecie, Gęstość zaludnienia</i>) weryfikacja hipotezy: <i>w 2050 roku nie będzie problemu głodu na świecie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> potrzeby żywieniowe człowieka regiony objęte problemem braku i nadmiaru żywności przyczyny braku i nadmiaru żywności na świecie skutki nierównomiernego dostępu do żywności mieszkańców świata przykłady działań ograniczających problem głodu, np. „zielona rewolucja”. 	<ul style="list-style-type: none"> zna potrzeby żywieniowe człowieka wyjaśnia skutki niedoboru i nadmiaru żywności wymienia przyczyny braku żywności w wybranych regionach świata wskazuje na mapie kraje, w których występuje zjawisko głodu i wyżywienia obfitego porównuje poziom wyżywienia na świecie na podstawie map i tabel proponuje działania rozwiązujące problem głodu
2.5	<p>13. Zmiany funkcji obszarów wiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> poznanie przyczyn pojawienia się nowych funkcji wsi dostrzeganie związków zachodzących między funkcjami wsi a stopniem rozwoju gospodarczego państw 	<ul style="list-style-type: none"> przyczyny zmian w funkcjach wsi w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo nowe funkcje wsi, np. sypialniane, usługowe, wczasowo-letniiskowe, agroturystyczne wpływ zmian funkcji wsi na środowisko przyrodnicze i jakość życia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>wieś, funkcje wsi, agroturystyka</i> zna cechy wsi tradycyjnej i jej współczesne nowe funkcje dostrzega zależność funkcji wsi od stopnia rozwoju gospodarczego regionów

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓLWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
cd. 2.5	<ul style="list-style-type: none"> zrozumienie wpływu zachodzących przemian na terenach wiejskich na środowisko przyrodnicze i jakość życia mieszkańców 	—	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na zmiany funkcji wsi wyjaśnia zmiany dla środowiska przyrodniczego i życia mieszkańców wynikające z przemian zachodzących na terenach wiejskich.
14. Gospodarowanie zasobami leśnymi			
2.6	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzowanie kompleksów leśnych: tajgi, lasów strefy umiarkowanej, lasów równinowych dostrzeganie roli lasów w przyrodzie i gospodarce człowieka uświadomienie skutków działalności człowieka związanych z gospodarką leśną (proces wylesiania i zalesiania) poznanie przykładów zagrożonych obszarów leśnych analizowanie i interpretowanie treści map tematycznych (<i>Rozmieszczenie lasów na świecie, Zmiany lesistości</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> wybrane kompleksy leśne świata: tajga, lasy strefy umiarkowanej, lasy równikowe rozmieszczenie lasów na świecie przyrodnicze i gospodarcze znaczenie lasów gospodarka leśna: pozytywne i negatywne przykłady prowadzenia gospodarki leśnej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>tajga, lasy strefy umiarkowanej, lasy równikowe, gospodarka leśna</i> wskazuje na mapie i charakteryzuje wybrane kompleksy leśne świata wymienia przykłady przyrodniczego i gospodarczego znaczenia lasów wskazuje zmiany w powierzchni lasów na świecie w XX i XXI wieku podaje pozytywne i negatywne przykłady gospodarowania lasami
15. Gospodarka morska			
2.7	<ul style="list-style-type: none"> rozumienie znaczenia gospodarki morskiej w życiu człowieka i w gospodarce poznanie różnorodności odnawialnych, nieodnawialnych, ożywionych i nieożywionych zasobów morskich analizowanie danych statystycznych dotyczących wielkości połowów ryb na świecie diagnozowanie zagrożeń i analizowanie sposobów ochrony wód Wszechoceanu 	<ul style="list-style-type: none"> podział zasobów mórz i oceanów wykorzystanie gospodarcze mórz i oceanów: żegluga morska i śródlądowa, przemysł okrętowy i wydobywczy, porty i usługi portowe, rybołówstwo morskie i przybrzeżne, turystyka morska zagrożenia i konieczność ochrony mórz i oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>morze terytorialne, wyłączna strefa ekonomiczna, akwakultura, upwelling</i> przedstawia przykłady gospodarczego wykorzystania mórz i oceanów interpretuje dane statystyczne dotyczące wielkości połowów ryb na świecie wskazuje na mapie główne łowiska ryb dostrzega wpływ czynników przyrodniczych na zasobność łowisk wymienia zagrożenia dla ichtiofauny i wód przy pozyskiwaniu zasobów naturalnych mórz i oceanów

cd. 2.7	—	—	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność i przedstawia sposoby ochrony wód morskich i oceanicznych oraz zasobów morskich (np. regulacje prawne)
2.8	16. Znaczenie surowców energetycznych w gospodarce		
	<ul style="list-style-type: none"> przedstawianie i ocenianie zróżnicowania struktury wykorzystywania surowców energetycznych analizowanie danych statystycznych dotyczących wydobycia surowców energetycznych: ropy naftowej, węgla kamiennego i brunatnego, ropy naftowej i gazu ziemnego ustalenie znaczenia ropy naftowej w gospodarce i polityce współczesnej świata dostrzeganie związku między występowaniem konfliktów międzynarodowych na świecie a miejscami występowania i wydobywania ropy naftowej 	<ul style="list-style-type: none"> podział źródeł energii zmiany w bilansie energetycznym świata na przestrzeni XIX - XXI w prognoza zmian w strukturze wytwarzania energii na świecie w XXI w. z uwzględnieniem rozwoju zrównoważonego znaczenie ropy naftowej we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>odnawialne, nieodnawialne źródła energii</i> analizuje dane statystyczne dotyczące wydobycia surowców energetycznych wskazuje zmiany zachodzące w bilansie energetycznym świata na przestrzeni XIX w –XXI w. wykazuje wpływ na środowisko wykorzystywania różnych źródeł energii prognozuje zmiany wykorzystania źródeł energii zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju wyjaśnia twierdzenie „ropa rządzi światem”
2.10	17. Nowe formy przestrzennej organizacji gospodarki		
	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie współzależności pomiędzy rozwojem przemysłu wysokich technologii a rozwojem regionu lokalizowanie na mapie świata przykładowych technopolii, dystryktów, klastrów dostrzeganie wpływu przestrzennej organizacji przemysłu na migracje, wykształcenie ludności, bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój gospodarczy państwa a zmiany w strukturze gałęziowej przemysłu gałęzie i branże przemysłu wysokich technologii czynniki lokalizacji i cechy przemysłu zaawansowanych technologii rozmieszczenie technopolii, dystryktów i klastrów na przykładach ze świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>przemysł wysokich technologii, klastr, dystrykt, park technologiczny</i> dostrzega korelacje pomiędzy lokalizacją przemysłu wysokich technologii a rozwojem gospodarczym państwa wskazuje na mapie wybrane ośrodki zaawansowanej technologii na świecie i w Polsce rozdziela dystrykty i klastry jako różne formy przestrzennej organizacji przemysłu wykazuje wpływ ośrodków zaawansowanych technologii na rozwój regionu
2.9	18. Współczesne zmiany na rynku pracy		
	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnianie zróżnicowania struktury zatrudnienia w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego wykazanie wpływu rozwoju nowoczesnych technologii na zmiany na rynku pracy poznanie przykładowych zawodów przyszłości 	<ul style="list-style-type: none"> przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności wpływ rozwoju nowoczesnych technologii na zmiany na rynku pracy zawody przyszłości 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>struktura zatrudnienia, bezrobocie, rynek pracy, drenaż mózgów</i> porównuje strukturę zatrudnienia w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego podaje przykłady zawodów przyszłości

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓLWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
cd. 2.9	—	—	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ rozwoju nowoczesnych technologii na zmiany na rynku pracy
2.11	<p>19. Rozwój usług turystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> analizowanie i interpretowanie informacji z różnych źródeł dotyczących ruchu turystycznego na świecie i w Polsce (diagramy, wykresy, mapy) charakteryzowanie wybranych obszarów intensywnie zagospodarowanych turystycznie wyjaśnianie przyczyn zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków rozpoznawanie i ocenianie skutków rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego i rozwoju gospodarczego regionów rozbudzanie ciekawości poznawczej dotyczącej różnych regionów świata 	<ul style="list-style-type: none"> czynniki wpływające na rozwój ruchu turystycznego na świecie elementy atrakcyjności turystycznej regionu: walory przyrodnicze, pozaprzyrodnicze, infrastruktura turystyczna, dostępność turystyczna wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie zmiany w kierunkach wyjazdów turystycznych Polaków wpływ rozwoju turystyki na środowisko przyrodnicze i rozwój gospodarczy regionów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>turystyka, atrakcja turystyczna, obiekt turystyczny</i> wymienia i omawia wpływ różnych czynników na rozwój turystyki analizuje wykresy i diagramy, formułuje wnioski dotyczące ruchu turystycznego na świecie, w wybranych państwach i regionach charakteryzuje na przykładzie wybranego regionu obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie wyjaśnia przyczyny zmian w kierunkach wyjazdów turystycznych Polaków określa pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego i gospodarki
2.12 2.13	<p>20. Znaczenie transportu w gospodarce regionów</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnianie zmian w unowocześnianiu, rozmieszczeniu i strukturze przewozów różnymi środkami transportu analizowanie map tematycznych oraz danych statystycznych dotyczących zróżnicowania transportu na świecie uzasadnianie roli terminali w rozwoju regionów wykazywanie wpływu transportu na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> podział komunikacji wpływ transportu na życie człowieka, gospodarkę i środowisko przyrodnicze zmiany w kierunkach i wielkości oraz strukturze przewozu osób i towarów rodzaje terminali i ich rola w rozwoju regionu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>komunikacja, łączność, transport, logistyka, terminal, gęstość sieci komunikacyjnej</i> przedstawia zmiany zachodzące w transporcie wykazuje znaczenie transportu w rozwoju gospodarczym regionów i życiu człowieka wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie transportu na świecie omawia na konkretnych przykładach wpływ transportu na środowisko uzasadnia rolę terminali w rozwoju regionu
2.12 2.13	<p>21. Łączność w gospodarce i życiu człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawienie zmian w rozwoju łączności wykazywanie roli łączności w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój łączności 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>łączność, satelita telekomunikacyjny, satelita</i>

<p>cd. 2.12 2.13</p>	<p>i gospodarce współczesnego świata</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizowanie danych statystycznych dotyczących zróżnicowania dostępu do środków łączności w wybranych krajach świata ▪ dostrzeganie zalet i zagrożeń wynikających z szybkości i powszechności przekazywania informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie łączności w życiu człowieka i gospodarce współczesnego świata ▪ terminale łączności 	<p><i>nawigacyjny, telefonia przewodowa, telefonia bezprzewodowa, terminal łączności, Internet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega zmiany w rozwoju łączności ▪ wykazuje rolę łączności w życiu człowieka i gospodarce współczesnego świata ▪ analizuje dane statystyczne dotyczące zróżnicowania dostępu do środków łączności w wybranych krajach świata ▪ dostrzega zalety i zagrożenia wynikające z szybkości i powszechności przekazywania informacji
<p>2.16</p>	<p>22. Integracja we współczesnym świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazywanie znaczenia integracji w gospodarce i życiu ludności regionów świata ▪ korzystanie z różnych źródeł informacji przy charakterystyce organizacji i ich działalności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybrane organizacje integracyjne: ONZ, UNESCO, IMF, WTO, OECD, UE, NAFTA, NATO ▪ znaczenie integracji w gospodarce i życiu ludności regionów świata ▪ przykłady działań organizacji integrujących 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy i nazwy geograficzne: <i>integracja, ONZ, UNESCO, IMF, WTO, OECD, UE, NAFTA, NATO</i> ▪ wykazuje znaczenie integracji w gospodarce i życiu ludności regionów świata ▪ korzysta z różnych źródeł informacji przy charakterystyce organizacji i ich działalności ▪ podaje przykłady działalności organizacji integracyjnych
<p>III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ŚWIATA</p>			
<p>3.1</p>	<p>23. Zakłócenia równowagi w środowisku przyrodniczym wywołane przez człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazanie współzależności elementów środowiska przyrodniczego ▪ przedstawienie zmian w środowisku przyrodniczym wynikających z przekształcenia jednego z jego elementów ▪ korzystanie ze źródeł informacji geograficznej dotyczących naruszania równowagi w środowisku przyrodniczym ▪ kształtowanie postaw odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze własnego regionu i całej Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy środowiska przyrodniczego i ich współzależność ▪ przyczyny i skutki naruszania równowagi w środowisku przyrodniczym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, rozwój zrównoważony</i> ▪ wykazuje współzależność między elementami środowiska przyrodniczego ▪ przedstawia zmiany w środowisku przyrodniczym wynikające z przekształcenia jednego z jego elementów ▪ korzysta ze źródeł informacji geograficznej dotyczących naruszania równowagi w środowisku przyrodniczym ▪ prezentuje postawę odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego własnego regionu i całej Ziemi

Nr z PP	CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	TREŚCI SZCZEGÓLWE	OSIĄGNIĘCIA UCZNI Uczeń:
3.2	<p>24. Problem wody na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumienie znaczenia wody w życiu i gospodarce człowieka ▪ wyjaśnienie problemu niedostatku wody pitnej na świecie ▪ rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami wody pitnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasoby hydrosfery ▪ obszary niedoboru i nadmiaru wód ▪ zależność dostępności do zasobów wód słodkich od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zasoby wody na Ziemi ▪ wskazuje na mapie świata obszary nadmiaru i niedoboru wody ▪ wykazuje zależności między czynnikami przyrodniczymi i pozaprzyrodniczymi a zasobami wód słodkich ▪ podaje przykłady konsekwencji społeczno-gospodarczych niedoboru wody w różnych rejonach świata ▪ przedstawia sposoby mające na celu rozwiązanie problemu niedoboru lub braku wody
3.3	<p>25. Wpływ człowieka na klimat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumienie wpływu człowieka na globalne zmiany klimatu ▪ rozumienie potrzeby działania na rzecz ochrony atmosfery i współpracy międzynarodowej w tym zakresie ▪ kształtowanie postaw ludzi współodpowiedzialnych za stan atmosfery 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ naturalne i antropogeniczne źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego ▪ globalne problemy klimatyczne: efekt cieplarniany, dziura ozonowa, kwaśne opady ▪ współpraca międzynarodowa na rzecz ochrony atmosfery 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>klimat, efekt cieplarniany, dziura ozonowa, kwaśne opady</i> ▪ wyjaśnia przyczyny naturalnych zmian klimatu w dziejach Ziemi ▪ wymienia naturalne i antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery ▪ podaje cechy klimatu obszarów miejskich ▪ wyjaśnia mechanizm powstawania efektu cieplarnianego i dziury ozonowej ▪ przedstawia skutki globalnych zmian klimatu ▪ proponuje działania na rzecz ograniczania zanieczyszczania atmosfery ▪ uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu oraz podaje przykłady takiej współpracy ▪ wyjaśnia wpływ limitów emisji CO₂ na gospodarkę państw

3.4	<p>26. Degradacja i ochrona gleb</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poznanie przyczyn degradacji i dewastacji gleby ▪ dostrzeganie związków zachodzących między działalnością człowieka a degradacją i dewastacją gleby ▪ wykorzystanie map, rysunków i schematów dotyczących rozmieszczenia gleb, regionów degradacji gleby ▪ uświadomienie potrzeby ochrony gleb 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie gleb ▪ czynniki wpływające na degradację i dewastację gleby ▪ sposoby przeciwdziałania degradacji i dewastacji gleb ▪ rekultywacja gleb i przykłady obszarów o glebach zrekultywowanych ▪ wpływ degradacji gleb na produkcję żywności i występowanie zjawiska głodu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>gleba, profil glebowy, proces glebotwórczy, klasa bonitacyjna gleby, degradacja gleby, dewastacja gleby, rekultywacja gleby</i> ▪ zna typy gleb, ich przydatność rolniczą i przykłady regionów występowania ▪ wymienia czynniki wpływające na degradację gleby ▪ podaje możliwości zapobiegania degradacji gleb ▪ rozumie proces dewastacji gleb ▪ wyjaśnia czym jest rekultywacja gleb ▪ analizuje mapy rozmieszczenia gleb i rejonów degradacji gleby ▪ interpretuje rysunki i zdjęcia przedstawiające przykłady degradacji gleb ▪ rozumie zależność między degradacją gleby a spadkiem produkcji żywności oraz szerszym ubóstwem i głodem
3.5	<p>27. Zmiany relacji: człowiek-środowisko</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnienie potrzeby zrównoważonego rozwoju ▪ rozumienie potrzeby zachowania naturalnej równowagi w środowisku przyrodniczym ▪ ilustrowanie na przykładach działań podejmowanych przez człowieka mających na celu zachowanie równowagi w środowisku ▪ rozwijanie postawy proekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zróżnicowanie śladu ekologicznego w różnych regionach świata ▪ działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, np. recykling, zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii, transport ekologiczny, rolnictwo ekologiczne, racjonalna gospodarka odpadami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i prawidłowo stosuje terminy: <i>zrównoważony rozwój, ślad ekologiczny</i> ▪ zna i rozumie ideę zrównoważonego rozwoju ▪ podaje przykłady rozwiązań w przemyśle, rolnictwie, transporcie i gospodarce komunalnej nie szkodzących środowisku ▪ przedstawia propozycje rozwiązań sprzyjających środowisku, które można wprowadzić w najbliższym otoczeniu (dom, szkoła) ▪ prognozuje oblicza Ziemi w roku 2100 uwzględniające realizację zasad zrównoważonego rozwoju i nie uwzględniające idei zrównoważonego rozwoju

4. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia

Realizacja programu przewidziana jest na 30 godzin dydaktycznych. Przydział godzin na poszczególne treści obrazuje poniższa tabela.

Dział programu	Liczba godzin
Przemiany polityczne i demograficzne na świecie	8
Zróżnicowanie gospodarcze świata	14
Zrównoważony rozwój świata	5
Lekcje powtórzeniowe	3
Razem godzin	30

Procedury są to sposoby osiągnięcia przez ucznia określonych w programie celów kształcenia. Zalicza się do nich formy, metody i techniki pracy oraz system oceniania osiągnięć szkolnych ucznia. Przedstawione w programie propozycje procedur powinny umożliwić uczniowi aktywne uczestnictwo w procesie edukacyjnym poprzez wdrażanie do pracy samodzielnej, a także zespołowej. Ponadto procedury powinny rozwijać dociekliwość poznawczą ucznia, jego zainteresowania oraz kształcić poczucie odpowiedzialności za własną naukę, a także kształtować społecznie pożądane postawy. Ważne jest właściwe przygotowanie uczniów do korzystania z różnych źródeł informacji.

Formami organizacyjnymi procesu dydaktyczno-wychowawczego są np.:

- zajęcia w klasie,
- praca w grupach,
- zajęcia w instytucjach naukowych, w muzeach itp.,
- praca domowa ucznia,
- zajęcia w terenie,
- wycieczki tematyczne.

Metody i techniki pracy:

A. oparte na słowie:

1. wykład – w celu przekazania uczniom informacji (konwencjonalny, problemowy lub konwersatoryjny)
2. pogadanka
3. dyskusja
4. praca z książką, tekstem źródłowym

B. oglądowe – oparte na obserwacji:

1. planszy
2. filmu
3. prezentacji multimedialnej
4. ekspozycji

C. oparte na działalności praktycznej:

1. praca z materiałem źródłowym, np. atlasem, rocznikiem statystycznym
2. zajęcia terenowe
3. wycieczka dydaktyczna

D. problemowe:

1. studium przypadku
2. projekt edukacyjny
3. mapa mentalna
4. metaplan
5. analiza SWOT
6. burza mózgów
7. gra dydaktyczna.

Program przewiduje korzystanie z różnorodnych metod i technik pracy, ze szczególnym wskazaniem **metod aktywizujących**, umożliwiających uczniom samodzielne zdobywanie wiedzy i umiejętności geograficznych. Zaletą tych metod jest zwiększenie motywacji i skuteczności uczenia się, doskonalenie twórczego myślenia oraz praktycznego operowania nabytą wiedzą. Lista proponowanych metod aktywizujących jest otwarta i może być poszerzana w zależności od możliwości szkoły, zainteresowań ucznia, przygotowanego przez nauczyciela scenariusza zajęć. **Program postuluje, aby raz w roku uczeń opracował jeden wybrany temat metodą projektu edukacyjnego.** Ponadto proponuje się zorganizowanie zajęć w instytucji naukowej lub kulturalnej poza szkołą, np. na uczelni lub na wystawie w muzeum.

Praca domowa stanowi integralną część zajęć dydaktycznych. Jej celem może być:

- utrwalanie poznanych treści i umiejętności,
- poszerzanie i pogłębianie treści geograficznych o przykłady zaczerpnięte z różnych źródeł informacji,
- przygotowanie treści poprzedzających nową lekcję.

5. Kryteria oceniania i metody sprawdzania osiągnięć ucznia

Ocenianie osiągnięć szkolnych ucznia z geografii powinno być ściśle powiązane z:

- treściami i wymaganiami zapisanymi w Podstawie programowej,
- wewnątrzszkolnym systemem oceniania obowiązującym w szkole,
- rozporządzeniem MEN dotyczącym oceniania i klasyfikowania uczniów.

Uczniowie w gimnazjum uczyli się geografii według różnych programów nauczania, dlatego pożądane jest zdiagnozowanie na początku roku szkolnego osiągnięć szkolnych uczniów. Podstawą diagnozowania powinny być zapisy wymagań z Podstawy programowej geografii dla gimnazjum. Formą diagnozowania może być na przykład zamieszczony w przewodniku test „na wejściu” do szkoły ponadgimnazjalnej.

Celem oceniania jest:

- dostarczenie (uczniom, rodzicom, nauczycielowi, dyrekcji) informacji o stopniu osiągnięcia przez ucznia celów edukacyjnych,
- pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu własnego rozwoju,
- motywowanie ucznia do poszerzania wiedzy i umiejętności,
- określenie słabych i mocnych stron stosowanych metod nauczania, umożliwiające nauczycielowi doskonalenie organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

O szczegółowych wymaganiach oraz kryteriach oceniania uczniowie powinni zostać poinformowani przez nauczyciela na początku roku szkolnego.

Ocenie mogą podlegać:

- a) odpowiedź ustna, np. podczas odpytywania zrealizowanych treści, referowania wybranego zagadnienia, swobodnych wypowiedzi uczniów. Nauczyciel może ocenić precyzję wypowiedzi, poprawność językową, poprawność merytoryczną, zakres tematyczny i pointę wypowiedzi;
- b) odpowiedź pisemna, np. w postaci sprawdzianu. Ocenie podlegać będzie np. zastosowanie odpowiedniej metody do rozwiązania zadania, otrzymany wynik, poprawność i logiczność wypowiedzi;
- c) prace uczniów w postaci prezentacji multimedialnej, modeli lub posterów. Oceniane będą poprawność merytoryczna, estetyka i przydatność prezentacji;
- d) praca ucznia na zajęciach terenowych, np. na podstawie wypełnionych kart pracy, sporządzonych notatek, wykonanych schematów, modeli, opracowań statystycznych, określenia relacji między elementami środowiska geograficznego;
- e) monografia, referat, portfolio. Nauczyciel ocenia zgodność z tematem, logiczny układ pracy, poprawność językową i merytoryczną, przygotowanie bibliografii, estetykę pracy;
- f) praca w grupie, np. podczas wykonywania projektu edukacyjnego. Ocenie podlegają: podział pracy, sposoby podejmowania decyzji, współdziałanie w grupie, postawa podczas pracy, forma prezentacji efektów częściowych i ostatecznych wyników pracy grupy.

Program zakłada ocenianie wiedzy i umiejętności ucznia różnymi sposobami. Bardzo ważne są **prace pisemne**, np. sprawdziany, które przygotowują ucznia do pisemnego egzaminu maturalnego. Zadania przygotowane lub wybrane przez nauczyciela do sprawdzianu powinny stawiać przed uczniem wymóg korzystania z różnych źródeł informacji, np. map, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych itp. Należy zadbać także o wykazanie w przygotowanych zadaniach praktycznej użyteczności wiedzy geograficznej.

Przygotowując zadania, należy uwzględniać zadania zamknięte i otwarte.

Zadania otwarte są stosunkowo łatwe do skonstruowania, pozwalają uczniowi wykazać się samodzielnością i oryginalnością rozwiązań, sprawdzają opanowanie czynności w wyższych kategoriach taksonomicznych.

Zadania zamknięte zapewniają obiektywizm i porównywalność wyników oraz pozwalają na sprawdzenie dużego zakresu treści kształcenia. Stwarzają również mniej problemów niż zadania otwarte przy kryterialnym sprawdzaniu i ocenianiu.

Wszystkie **pisemne prace** ucznia powinny zostać ocenione kryterialnie, według przygotowanego przez nauczyciela schematu oceniania. Kryteriami oceniania są mierniki, na podstawie których zaliczamy uczniowi odpowiedź.

Ustne odpowiedzi ucznia powinny podlegać również ocenie kryterialnej. Są one bardzo istotne w procesie kształcenia, ponieważ dają uczniowi możliwości sprawdzenia się w określonych sytuacjach, np. podczas prowadzenia negocjacji, udziału w dyskusji, prezentacji wyników pracy własnej lub zespołowej.

Ocenianie w szkole ponadgimnazjalnej powinno przygotowywać ucznia do różnych metod i form sprawdzania wiedzy na egzaminie maturalnym oraz do samooceny własnych działań w życiu i w pracy zawodowej.